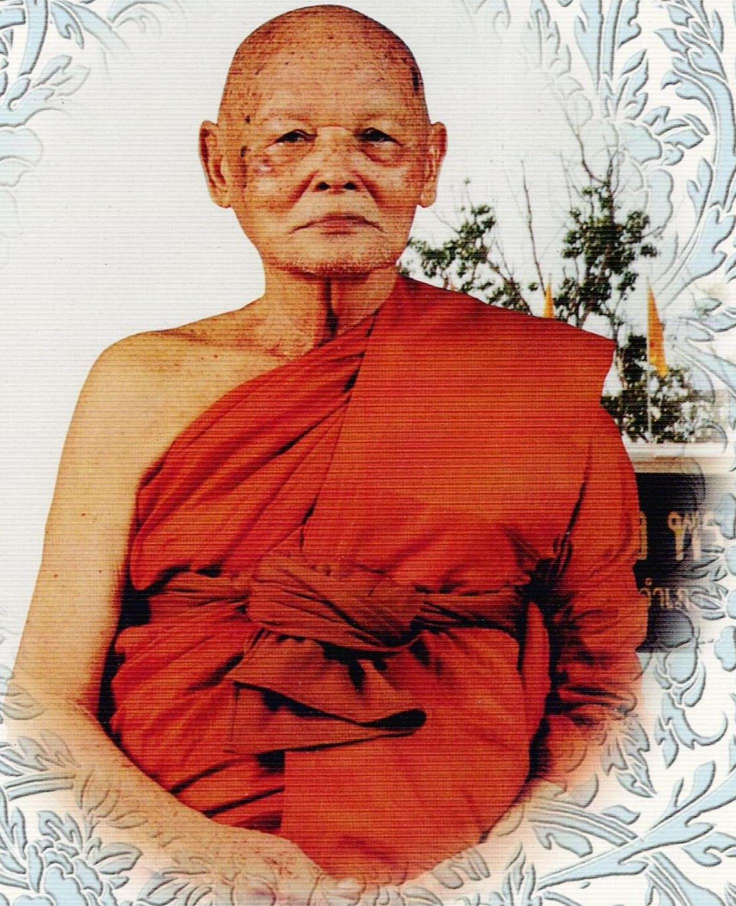

บุญกถา, ทาน ศีล ภาวนา

พระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ เขมงฺกโร)

วัดพิกุลทอง อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

ทางสายเอก

ทางสายเอก

เรื่อง

บุญกถา, ทาน ศีล ภาวนา

โดย

พระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ เขมงฺกโร)

วัดพิกุลทอง อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ

บริษัท แอดวานซ์ แสตนดาร์ดกรุ๊ป จำกัด

๑๗๐/๓๐-๓๑ ถ.ชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กทม. ๑๐๑๗๐

โทร. ๘๘๑-๓๔๒๑-๓ แฟ็กซ์ ๔๒๓-๐๘๔๗

ISBN 974-87880-7-5

หนังสือเล่มนี้ใช้กระดาษของบริษัท แอ๊ดวานซ์ อะโกร จำกัด (มหาชน)
ซึ่งผลิตจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้จากป่าธรรมชาติ

คำนำ

ด้วยวันพุธที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นวันมรณภาพของพระเดชพระคุณ พระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) อดีตเจ้าอาวาสวัดพิกุลทอง และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี

ข้าพเจ้าและครอบครัว "จาตุรันต์" พร้อมญาติธรรม ในฐานะศิษยานุศิษย์ มีจิตเป็นกุศล และได้ตั้งจิตอธิษฐานเผยแพร่ธรรมของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อแพ เพื่อเป็นการเทิดทูนบูชาพระคุณของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ และเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิตาธรรมที่มีต่อท่านเจ้าคุณพระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ)

วันครบรอบวันคล้ายวันมรณภาพครบ ๑ ปี เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๓ ข้าพเจ้าและครอบครัว อีกทั้งญาติธรรมได้ร่วมจัดพิมพ์หนังสือ "ทางสายเอก" เรื่อง "ใจงาม" ออกเผยแผ่เป็นธรรมทาน และทุกๆ ปีข้าพเจ้าได้ตั้งจิตอธิษฐานเผยแพร่ธรรมของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อเท่าที่จะสามารถจะทำได้

ด้วยเล็งเห็นว่าการพิมพ์หนังสือธรรมะแจกนั้น จัดเป็นธรรมทาน ซึ่งเป็นทานอย่างสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ ชนะทานทั้งปวง

ในวันเสาร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ข้าพเจ้า พร้อมศิษยานุศิษย์อีกทั้งผู้มีจิตศรัทธาพิมพ์เผยแพร่ธรรมของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อแพ

ได้ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือ "ทางสายเอก" เรื่อง "บุญกถาและทาน ศีล ภาวนา" พร้อมบทสวดถวายพรพระ (พาหุงมหากา), คำอาราธนาพระสีวลี, บทสวดชินบัญชร ของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ โต พรหมรังสี

ความดีของหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมถวายและอุทิศแด่ท่านเจ้าคุณพระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) ผู้เป็นปรมาจารย์ และบิดามารดาผู้เป็นปฐมาจารย์

ขอกุศลธรรมทานมัยทั้งกุศลบุญราศีส่วนอื่นทั้งมวล ที่คณะศิษยานุ-ศิษย์และผู้เคารพนับถือได้พร้อมเพรียงกัน บำเพ็ญกุศลอุทิศถวายแด่ท่านเจ้าคุณพระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) ด้วยความเคารพ และด้วยความกตัญญูกตเวทิตาธรรมนี้ จงเป็นพลวปัจจัยอำนวยให้ทุกท่านจงเป็นผู้มีสติปัญญาสามารถหยั่งรู้และเห็นจริงในสรรพธรรมทั้งหลาย ด้วยข้อวัตรปฏิบัติและความตั้งใจจริงของท่านจงทุกประการ

ขอความเจริญในธรรมจงมีแด่ท่านผู้อ่านทุกๆ ท่านเทอญ

เพ็ญภัทรา จาตุรันต์

นางสาวเพ็ญภัทรา จาตุรันต์

ประธานโครงการจัดพิมพ์หนังสือ"ทางสายเอก"

คำอนุโมทนา

พระธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณพระธรรมมุนี (แพ เขมงฺกโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดพิกุลทอง อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งท่านได้แสดงไว้เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ และ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

ในครั้งนี้ สำนักพิมพ์ "พระพุทธศาสนาประกาศ" โดย คุณนิคม จาตุรันต์ ได้มาปรารภเรื่องการจัดพิมพ์หนังสือ "ทางสายเอก" ธรรมเทศนาเรื่อง "บุญกถา" และ "ทาน ศีล ภาวนา" เพื่อเผยแผ่เป็นธรรมทาน ด้วยเล็งเห็นว่าเหมาะสำหรับสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของศิษยานุศิษย์ และพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ผู้ระลึกถึงธรรมอยู่เสมอ ย่อมนำพาชีวิตตนสู่ทางอันเกษม

การให้ธรรม เลิศกว่าการให้ทั้งปวง

การรับธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติ ย่อมเลิศกว่า

การให้อาหารอื่นใดในแต่ละมื้อ เมื่ออิ่มแล้วเดี๋ยวก็รู้สึกหิวอีก

แต่...การให้ธรรม นับได้ว่า ทั้งผู้ให้และผู้รับธรรมย่อมได้รับความอิ่มยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด

อาตมภาพขออนุโมทนาสาธุการในกุศลเจตนาที่ได้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นทาน นับว่าได้มีส่วนช่วยเผยแพร่หลักธรรมที่ถูกต้องขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เป็นที่เข้าใจง่ายและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ขอท่านผู้ได้ร่วมจัดพิมพ์หนังสือธรรมะในครั้งนี้ และผู้ได้รับหนังสือ “ทางสายเอก” เล่มนี้แล้ว จงนำธรรมไปปฏิบัติ เพื่อจะได้รับความสุขยิ่งขึ้นในปัจจุบัน จงศึกษาให้ใจรู้จักใจ ให้ใจเห็นใจ เสียโดยเร็วเถิด แล้วท่านจะเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ว่ามีอยู่อย่างล้ำเลิศ ล้ำค่าเป็นที่พึ่งทางใจได้แน่แท้

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลประสาทพรชัย ให้ผู้ศรัทธาทุกท่านได้รับความปลื้มปิติในธรรม และเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณธนสารสมบัติ ทุกประการเทอญ

ขออำนวยพร

พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม)
เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี และเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน
อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี

คำปรารภ

"บุญกถา" และ "ทาน ศีล ภาวนา" เป็นธรรมเทศนาที่ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อแพ (พระธรรมมุนี แพ เขมงฺกโร) ได้แสดงไว้โดยใช้ถ้อยคำง่ายๆ ฟังแล้วได้ใจความเข้าใจทันที เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจก่อนการนำไปปฏิบัติตามก็จะง่ายยิ่งขึ้น

เราท่านทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นชาวพุทธ ควรศึกษาหาความรู้ความฉลาดในเรื่องของพระพุทธศาสนา บุคคลที่จะเป็นผู้ฉลาดและเป็นผู้เจริญในทางปฏิบัติ ก็ด้วยอาศัยการที่มีความรู้ในเรื่องพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมเทศนาเรื่อง "บุญกถา" เป็นเครื่องประดับสติปัญญา เพิ่มพูนอัปปมาทธรรม อบรมสัมมาปฏิบัติแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ซึ่งมาประชุมกันเพื่อสดับพระธรรมเทศนาอันเป็นโอวาทคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า การสดับตรับฟังพระธรรมโดยความเคารพอยู่เสมอจะเป็นอาภรณ์บ่อเกิดแห่งความสุขใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสุขทางกายเป็นลำดับอาศัยเป็นต้นเหตุ ด้วยเหตุดังนี้ บุคคลจึงต้องพยายามอบรมใจของตนให้มีความรู้ความฉลาดในด้านปฏิบัติ

สำหรับธรรมเทศนาเรื่อง "ทาน ศีล ภาวนา" นั้น เป็นธรรมะ ๓ ประการที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันโดยลำดับ เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา เป็นแนวทางแห่งสัมมาปฏิบัติ และเป็นทางเพิ่มพูนสติปัญญาในพระพุทธศาสนา

ของพุทธบริษัททั้งหลาย

เพราะฉะนั้นการสดับตรับฟังพระธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ เป็นอาภรณ์บ่อเกิดของปัญญา ความรอบรู้ ความฉลาด เมื่อปัญญาเกิดแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติตนดีได้ พยายามรักษาตนไปในทางที่ดีที่ชอบ เพียรพยายามหลีกเลี่ยงจากความชั่วได้ เพราะอาศัยความรู้ บุคคลที่กระทำสิ่งไม่ดีโดยมากก็เพราะความไม่รู้ เรียกว่า "ความประมาท" เมื่อความไม่รู้เกิดขึ้นก็มักจะทำไปตามอารมณ์ที่ตนคิดตนนึก ไม่มีธรรมะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง

กุศลอันพึงมีพึงได้จากการเผยแพร่ธรรมนี้ ขอน้อมถวายเพื่อบูชาพระคุณของพระบรมศาสดา อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงยังโลกทั้งสามให้สว่างไสว คลายจากความมืดมน ตลอดจนทรงชี้นำสรรพสัตว์ให้พ้นจากบ่วงแห่งมารได้ในที่สุด และขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลกรรมทั้งมวลน้อมถวายกุศลแด่พระธรรมมุนี (หลวงพ่อแพ) ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ และขอผลานิสงส์ ส่วนกุศลนี้ จงบังเกิดมีแก่ผู้ใคร่ธรรมสัมมาปฏิบัติทุกท่านเทอญ

ด้วยสำนึกมั่นในพระพุทธศาสนา

(นายนิคม จาตุรันต์)

สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ

คติธรรม

เป็นมนุษย์ สุดดี ที่มีศีล
ทั้งหากิน ถูกธรรมะ ละมิจฉา
ไม่เบียดเบียน ผู้ใด ให้ระอา
มีฉันทา ร่วมสมัคร สามัคคี
ทั้งเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แก่เพื่อนบ้าน
ไม่ก่อการ ริษยา ว่าเสียดสี
ไม่เอาเปรียบ ผู้ใด ในโลกีย์
เหล่าเมธี สรรเสริญ เจริญพร

พระธรรมมุนี
(หลวงพ่อแพ เขมงฺกโร)
วัดพิกุลทอง อำเภอท่าช้าง
จังหวัดสิงห์บุรี

บุญกถา

นโมปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ สุขมเนฺวติ ฉายา ว อนุปายินีติ

ณ บัดนี้อาตมภาพจะได้แสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องบุญกถา เป็นเครื่องประดับสติปัญญาเพิ่มพูนอัปปมาทธรรม อบรมสัมมาปฏิบัติแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ซึ่งมาประชุมกันเพื่อสดับพระธรรมเทศนาอันเป็นโอวาทคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การสดับตรับฟังพระธรรมโดยความเคารพอยู่เสมอจะเป็นอาภรณ์บ่อเกิดแห่งความสุขใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสุขทางกายเป็นลำดับ อาศัยใจเป็นต้นเหตุ ด้วยเหตุดังนี้บุคคลจึงต้องพยายามอบรมใจของตนให้มีความรู้ความฉลาดในด้านปฏิบัติ

วันนี้จะแสดงถึงเรื่องของบุญ อันว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุขความเจริญ ตามหลักของบุญมีพระบาลีว่า ปุญฺญํ สตฺตานํ ธรรมชาติที่

ชำระจิตใจของสัตว์ให้บริสุทธิ์สะอาดได้ชื่อว่าบุญคำว่าทำใจให้สะอาดนั้น เป็นชื่อของใจบริสุทธิ์ผุดผ่องปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นเหตุให้เกิดบาป บุคคลทำบาปก็เพราะเหตุแห่งความโลภ ความโกรธ ความหลง มีความโลภเกินขอบเขต เมื่อไม่ได้โดยชอบธรรม ก็ประพฤติผิดศีลผิดธรรมได้ ความโกรธก็เช่นเดียวกัน เมื่อเกิดมากในสันดาน ก็แสดงออกมาทางกายและทางวาจา ความหลงก็เป็นเหตุให้งุนงงไม่รู้จักความดีและความชั่ว ทำอะไรก็ปราศจากปัญญา การพิจารณาสันดานที่ปราศจากความโลภ ความโกรธและความหลง เป็นตัวบุญ บุญนั้นเป็นชื่อของจิตใจที่สะอาดผุดผ่อง จิตใจที่สะอาดผุดผ่องก็เป็นเหตุให้มีความสุข นี่บุญเป็นชื่อของเหตุที่ชำระจิตใจให้สะอาดเป็นตัวบุญอย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่งเป็นชื่อของอานิสงส์ ความสุขที่เกิดจากการกระทำดีไว้ก็ชื่อว่าบุญ พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระสงฆ์ทั้งหลายว่า มา ภิกฺขเว ปุญฺญํ ทายิตฺถ ภิกษุทั้งหลายพวกเธออย่ากลัวบุญเลย สุขเสตํ อธิวจนํ คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข ที่พระพุทธเจ้าได้แสดงมาเป็นชื่อของความสุข ความสุขนี้เกิดจากความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อันเป็นตัวบุญ เพราะฉะนั้นการทำบุญจึงชื่อว่าทำจิตใจ ทำสันดานให้สะอาดผุดผ่อง ก็จะเกิดความปีติ โสมนัส และความปลื้มใจ บุญนั้นเกิดจากหลายสถาน เกิดทางใจก็มี เกิดทางวาจาก็มี เกิดทางกายก็มี พูดถึงตามอายตนะ ๖

เกิดจากรูป เกิดจากเสียง เกิดจากกลิ่น เกิดจากรส หรือเกิดจากโภคทรัพย์ก็ได้ เกิดจากรูปคือเราเห็นรูปสวยๆ นึกถึงคุณพระรัตนตรัย เห็นดอกไม้สวยๆ ก็นำมาสักการะบูชา นี่บุญกุศลเกิดจากการเห็นรูปเป็นอารมณ์ จิตระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยได้แก่พระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ นำเอาดอกไม้ ธูป เทียน มาสักการะบูชา ก็เป็นบุญด้วยรูป บุญเกิดจากการสดับฟังเสียง เช่นได้ฟังพระสังวัธยายธรรม สวดมนต์และแสดงพระธรรมเทศนา เกิดความเลื่อมใสเพราะได้ยิน นี่ก็เป็นบุญ บุญที่เกิดจากการฟังเสียงเหมือนกับพวกเรา ได้สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาวันนี้ ก็ชื่อว่าเป็นบุญที่เกิดจากการฟังเสียง โดยนัยนี้บุญเกิดในที่หลายสถาน ตามนัยบุญกิริยาวัตถุแสดงการเกิดของบุญไว้ ๑๐ อย่าง

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน

๒. สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

๔. อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการอ่อนน้อมถ่อมตนแก่ผู้ที่เจริญโดยชาติ โดยวัยและโดยคุณธรรม

๕. เวยยาวัจจมัยบุญสำเร็จด้วยการขวนขวายแก่ผู้อื่นในกิจที่ชอบ

๖. ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญแก่ผู้อื่น

๗. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาคุณงามความดีที่บุคคลอื่นกระทำ เห็นคนอื่นทำความดี ก็พลอยยินดีตาม ไม่อิจฉา

ริษยา

๘. ธัมมเทสนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรมแนะนำสั่งสอนบุคคลอื่น ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ

๙. ธัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา

๑๐. ทิฏฐุชุกรรม บุญสำเร็จด้วยการทำความเห็นของตนให้ตรงต่อพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เกิดบุญมาก เพียงแต่ทำใจให้เป็นบุญเป็นกุศล นี่เป็นบุญทางใจ ระวังใจของตนไม่ให้คิดไปในทางบาป บุคคลที่ระลึกถึงความดีทางใจ แม้ครู่เดียวขณะเดียวก็เป็นบุญ บาปก็เหมือนกัน นิดก็บาป หน่อยก็บาป

ท่านแสดงตัวอย่างเหมือนไฟ แม้ถึงจะดวงน้อยก็ร้อน ดวงใหญ่ก็ร้อน เราไปถูกเข้าได้รับความสัมผัสความร้อน บุญท่านเปรียบเหมือนน้ำหอม น้อยก็หอม มากก็หอม นี่แปลว่าให้ความสุข บุญที่เกิดทางใจนั้นมีมาก ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจเป็นต้นเหตุทั้งนั้น การรักษาศีลก็เกิดจากใจ การจะเจริญภาวนาก็เกิดจากใจ ใจเป็นต้นเหตุ ไม่พ้นไปจากใจ ทำดีก็เกิดจากใจ ทำชั่วก็เกิดจากใจ เรียกว่ามีเจตนาความจงใจตั้งใจทำความชั่วก็เกิดจากเจตนา ความจงใจ ตั้งใจก็เกิดผลบุญได้ คนไม่ได้รักษาศีล ไม่ได้ให้ทาน ไม่เจริญเมตตาภาวนา ไปสวรรค์ก็มี เพียงแต่ทำใจของตนให้ดี

มีเรื่องในมงคลสูตร สตรีผู้หนึ่งถูกสามีทุบตี นางก็ถือว่าชายผู้นี้

เป็นสามีของตน เขาจะทุบตีจะด่าบ้างก็ช่างเขา ถือขันติความอดกลั้น อานิสงส์ของขันติ ไม่โกรธตอบโต้ ไม่ตีตอบ อานิสงส์อันนี้ส่งให้ไปเกิดในสวรรค์ มาสมัยหนึ่งที่พระโมคคัลลานะ จาริกไปสวรรค์ ไปพบสตรีนั้นอยู่ในวิมานอันโสภา ก็ไถ่ถามนางว่าทำบุญอะไรไว้ นางละอายไม่กล้าบอก อาศัยที่พระโมคคัลลานะ ถามหลายครั้งหลายหน นางก็บอกว่าเมื่อเป็นมนุษย์นั้น สามีทุบตีก็อดกลั้นไม่ตีตอบ ไม่โต้ตอบ ไม่ด่าตอบ โดยนึกว่าเขาเป็นสามี ด้วยอานิสงส์ที่มีขันติความอดกลั้น จึงได้มาบังเกิดในสวรรค์

มีอีกเรื่องหนึ่งในธรรมบทภาคหนึ่ง นั่นเป็นเพียงแต่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ก็ไปบังเกิดในสวรรค์ คือเรื่องมัฏฐกุณฑลี พราหมณ์ตระกูลหนึ่งชื่อว่าอทินนปุพพกะ เป็นพราหมณ์มิจฉาทิฏฐิ ไม่นับถือพระพุทธศาสนา ไม่เคยให้ทานเลย ไม่เคยแบ่งข้าวของๆ ตนให้แก่ผู้อื่นเลย ต่อมามีลูกชายคนหนึ่ง เขาเจริญเติบโตขึ้นมาโดยลำดับ จะหาเครื่องประดับประดาต่างๆ มาให้ก็กลัวจะเสียเงินเสียทอง จึงเอาทองคำมาชุบทำต่างหูเกลี้ยงๆ ให้ประดับ จะจ้างช่างก็กลัวเสียเงิน จึงให้นามลูกชายว่า มัฏฐกุณฑลี แปลว่าต่างหูเกลี้ยงๆ ไม่มีลวดลายอะไร มัฏฐกุณฑลีเติบโตมาถึงอายุ ๑๖ ปี เกิดเป็นโรคผอมเหลือง อทินนปุพพกะพราหมณ์ ไม่กล้าหามดหาหมอมารักษา ไม่กล้าซื้อยา กลัวจะเสียเงินเสียทอง เมื่อลูกเจ็บมากเข้าเห็นว่าจะหายยาก ก็ไปเที่ยวหา

หมอถามว่าโรคชนิดนี้ใช้ยาอะไรรักษาจึงจะหาย จึงหายาสมุนไพรยากลางบ้านที่มีผู้บอกให้ จะเป็นรากไม้ ต้นไม้ แก่นไม้ ก็นำเอามาประกอบให้ลูกของตนกิน แต่ว่าอาการไข้ไม่ทุเลาลง กลับกำเริบมากขึ้นเห็นว่าอาการเป็นมากจะไม่รอด ก็ไปตามหมอมาคนหนึ่งให้รักษา หมอมาเห็นอาการของมัฏฐกุณฑลีว่าไข้หนักไม่สามารถจะรักษาได้ ก็บอกว่ามีธุระไม่สามารถจะเยียวยารักษาได้ ให้หมออื่นรักษาเถิด บิดาคืออทินนปุพพกะพราหมณ์เห็นว่าหมอไม่รักษาลูกของตน คงจะตายแน่ ก็ช่วยกันพยุงให้มานอนที่ระเบียง โดยคิดว่าถ้าอยู่ในเรือน ญาติพี่น้องรู้ข่าวว่าเป็นไข้หนักก็จะมาเยี่ยมกัน ก็จะเห็นทรัพย์สมบัติในเรือนของตนว่ามีอะไรบ้าง มัฏฐกุณฑลีเจ็บหนักถึงกับมือกระดิกกระเดี้ยยกไม่ไหว ได้รับทุกขเวทนาอย่างแรงกล้า

วันนั้นพระพุทธเจ้าพร้อมพระภิกษุสงฆ์เสด็จมาบิณฑบาต มัฏฐ-กุณฑลีนั้นนอนหันหน้ามาทางเรือนใหญ่ หันหลังมาทางระเบียง พระพุทธเจ้าเสด็จมาบิณฑบาตมีรัศมีสว่างไสว มัฏฐกุณฑลีเห็นแสงสว่างนั้นนึกว่าแสงสว่างอะไรหนอ จึงพลิกมาก็เห็นพระพุทธเจ้า ก็นึกว่าพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของโลก บิดาของเราเป็นคนตระหนี่ เป็นมิจฉาทิฏฐิ ไม่ยินดีให้ทาน รักษาศีล แม้เราเองจะยกมือไหว้พระพุทธเจ้าพร้อมกับพระภิกษุสงฆ์ ก็ยกไม่ไหวมือไม้ไม่อยู่ในอำนาจของเราแล้ว ก็ทำจิตให้เลื่อมใสในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

อย่างเดียว กระทำกาลกิริยาตายในขณะที่จิตเลื่อมใส ก็ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีวิมานทองสูง ๓๐ โยชน์ นี่อานิสงส์ เพียงแต่ปลูกศรัทธา ทำความเลื่อมใสให้เกิดในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเดียวเท่านั้น

เรื่องมัฏฐกุณฑลีนี้ยังมีต่อไปว่า พราหมณ์ผู้เป็นบิดารู้ว่าลูกทำกาลกิริยาตายแล้ว ก็นำไปสู่ป่าช้าทำฌาปนกิจปลงศพ ร้องห่มร้องไห้ทุกวันด้วยความคิดถึงลูก เพราะตนมีลูกคนเดียวจึงรักใคร่มาก เวลาเช้าไปที่ป่าช้าทุกวันร้องไห้ แล้วเปล่งวาจาว่า ลูกคนเดียวของเราไปอยู่ที่ไหน บุตรคนเดียวของเราไปอยู่ที่ไหนแล้วก็ร้องไห้ไปด้วย ไปเยี่ยมลูกที่ป่าช้าแล้วเปล่งวาจาอย่างนี้ทุกวันๆ มัฏฐกุณฑลีที่ตายไปเกิดเป็นเทพบุตร การตายไปเป็นเทพบุตรนี้ก็เหมือนกับคนหลับแล้วตื่นขึ้นมาตัวก็อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ร่างกายของสวรรค์ชั้นนั้นใหญ่โตเท่าไรก็ใหญ่เท่านั้น ไม่เหมือนกับคนธรรมดา ไม่ได้เกิดเป็นเด็กเล็กเหมือนมนุษย์เติบใหญ่เท่าคนธรรมดา มีเครื่องประดับประดาพร้อมทุกประการ

มัฏฐกุณฑลีพิจารณาว่า เราได้ทรัพย์ที่เป็นทิพย์ในสวรรค์นี้เพราะอะไร พิจารณาไปก็ทราบว่าเราได้เพราะทำใจให้เลื่อมใสในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็นึกเรื่องเป็นลำดับไปก็ทราบว่าบิดาของตนเป็นคนตระหนี่ เจ็บหนักก็ไม่ให้หมอรักษากลัวจะเสียเงินพิจารณาไปก็ทราบว่า เวลานี้บิดากำลังเศร้าโศกเสียใจร้องไห้ทุกวันเพราะคิดถึงเรา

ทุกเช้าก็เข้าไปในป่าช้าร้องไห้คิดถึงลูก ก็คิดว่าเราจะทำให้บิดาของเรานี้เกิดความอับอายเพราะการร้องไห้ การคิดถึงลูกที่ตายไปแล้วนี้ไม่มีเหตุไม่มีผล คิดแล้วมัฏฐกุณฑลีเทพบุตรก็แปลงเพศเป็นมนุษย์คล้ายกับมัฏฐกุณฑลีบุตรของพราหมณ์ร่างกายสวยงามแล้วก็มีเครื่องประดับร่างกายมีกลิ่นหอม ก็ไปกอดมือร้องไห้อยู่ใกล้ๆ กับบิดาของตน อทินนปุพพกะพราหมณ์ร้องห่มร้องไห้อยู่ เห็นเทพบุตรที่แปลงตัวมารูปร่างหน้าตาคล้ายกับบุตรของตน จึงถามว่าเธอร้องไห้เพราะอะไร มัฏฐกุณฑลีเทพบุตรตอบว่า ข้าพเจ้ามีรถอยู่เป็นทองคำธรรมชาติ แต่ขาดล้อข้าพเจ้าอยากจะได้ล้อก็ไม่ได้ จึงร้องห่มร้องไห้อยู่ เพราะอยากจะได้

พราหมณ์นั้นเห็นมัฏฐกุณฑลี ก็เกิดความรักใคร่เพราะคล้ายกับลูกของตน จึงบอกว่า ท่านปรารถนาล้อรถ จะเป็นแก้วมณีหรือจะเป็นทองคำ หรือเป็นเงินประการใด บอกกับเรา เราจะจัดหาให้ท่าน มัฏฐกุณฑลีก็บอกว่า เราต้องการพระจันทร์พระอาทิตย์ทั้งสองนี้มาเป็นล้อรถ พราหมณ์ก็ตอบว่าเธอเป็นคนเขลา พูดเอาสิ่งที่หาไม่ได้ เอามาไม่ได้ มัฏฐกุณฑลีก็ตอบว่า ท่านร้องไห้เพราะบุตรที่ตายไปแล้ว บุตรตายไปแล้วไม่ปรากฏว่าอยู่ที่ไหน ส่วนข้าพเจ้าร้องไห้เพราะอยากได้ล้อรถ คือพระจันทร์และพระอาทิตย์ที่ยังปรากฏรัศมีอยู่เช่นนี้ ใครจะเขลากว่ากัน อทินนปุพพกะพราหมณ์ก็ยอมจำนนว่าข้าพเจ้าเขลากว่า เพราะพระอาทิตย์ พระจันทร์ก็มีปรากฏ รัศมีก็ปรากฏ ส่วนบุตรของข้าพเจ้าตายไป

แล้วไม่ปรากฏ ไม่รู้ไปเกิดที่ไหน ไปอยู่ที่ไหน

พราหมณ์จึงถามมัฏฐกุณฑลีว่า ท่านเป็นเทวดาหรือเป็นคนธรรพ์ หรือเป็นพระอินทร์ เป็นพรหม หรือเป็นมนุษย์ ชื่ออะไร อยู่ที่ไหน เกิดที่ไหน มัฏฐกุณฑลีก็ตอบว่า ท่านร้องไห้ถึงบุคคลใด บุคคลผู้นั้นแหละคือข้าพเจ้า บิดาได้ฟังดังนั้นก็เกิดความฉงนว่า ท่านตายไปแล้วทำไมเกิดมาเป็นคนมีผิวพรรณสะสวยงดงาม มีกลิ่นหอมเช่นนี้ ท่านทำบุญอะไร ไม่เห็นทำบุญอะไรเมื่อเป็นมนุษย์ มัฏฐกุณฑลีก็ตอบว่า เมื่อข้าพเจ้าเจ็บหนักบิดาให้นอนที่ระเบียง ขณะนั้นพระพุทธเจ้าเสด็จมา ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใสในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระสาวกที่เสด็จมาบิณฑบาต ด้วยอานิสงส์ที่ข้าพเจ้าเลื่อมใสนั้นตายไปได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พราหมณ์ก็เชื่อ มานพจึงกล่าวว่า ท่านจงให้ทาน จงรักษาศีล จงรักษาศีลอุโบสถ จงเจริญเมตตา จงภาวนาถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ จงเป็นผู้มีศีล ๕ ได้แก่ เว้นจากปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิจฉาจาร เว้นจากมุสา และเว้นจากสุรา พราหมณ์ก็รับว่าข้าพเจ้าจะปฏิบัติตาม เมื่อมัฏฐกุณฑลีกล่าวดังนั้น พราหมณ์ก็เกิดความเลื่อมใส

มัฏฐกุณฑลีจึงกล่าวว่า ท่านจงไปนิมนต์พระพุทธเจ้ามาฉันภัตตาหารที่บ้าน แล้วจงทูลถามปัญหากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเถิด แล้วก็อันตรธานหายไป พราหมณ์เมื่อทราบเหตุดังนั้น

ก็มีความฉงนสนเท่ห์ กลับมาถึงบ้านจึงเล่าเรื่องนั้นให้ภรรยาฟัง แล้วไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลนิมนต์ให้มาฉันภัตตาหารในบ้านของตน พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์บริวาร ขณะที่ไปนิมนต์ ก็ไม่กราบ ไม่ไหว้ ไม่นั่ง ยืนพูด เพราะไม่เลื่อมใส เป็นคนมิจฉาทิฏฐิ

พระพุทธเจ้าทรงรับอาราธนาด้วยอาการดุษณีภาพ ส่วน-พราหมณ์ก็มาจัดแจงอาหารไว้ถวายพระพุทธเจ้า ประชาชนก็มาประชุมกันเป็นจำนวนมาก พวกมิจฉาทิฏฐิก็มาประชุมกันคอยจับผิดพระพุทธเจ้า ส่วนคนที่เป็นสัมมาทิฏฐิก็มาประชุมกันว่า เราจะคอยดูลีลาของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็เสด็จมา พราหมณ์ก็ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระพุทธเจ้าและสาวก เมื่อถวายอาหารเสร็จแล้ว พราหมณ์ก็ทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลผู้ไม่ได้ให้ทาน ไม่ได้รักษาอุโบสถศีล ไม่ได้เจริญเมตตาภาวนา ตายไปบังเกิดในสวรรค์มีไหม พระพุทธเจ้าก็ตอบว่า พราหมณ์ มัฏฐกุณฑลีบอกท่านแล้วมิใช่หรือ พระพุทธเจ้าจึงได้นำเอาเรื่องที่พราหมณ์กับมัฏฐกุณฑลีเทพบุตรคุยกันมาแสดงแก่พราหมณ์และประชาชน ประชาชนบางพวกก็เกิดความเลื่อมใส บางคนก็เกิดความสงสัย

พระพุทธเจ้าก็ทรงอธิษฐานให้มัฏฐกุณฑลีเทพบุตรมาปรากฏ มัฏฐกุณฑลีเทพบุตรพร้อมด้วยบริวารและวิมานของตน ก็ลอยจากอากาศมาถึงที่ใกล้พระพุทธเจ้า มัฏฐกุณฑลีก็ลงจากวิมานมากราบ

พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูกรเทพบุตร เธอมีวรรณะอันผ่องใส มีรัศมี เกิดในวิมานทองอันงดงาม ในชาติเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ มัฏฐกุณฑลีก็กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ขณะที่ตนเจ็บหนัก ได้เห็นพระพุทธเจ้ากับพระสงฆ์บิณฑบาต ได้มีจิตเลื่อมใสจะยกมือไหว้ก็ไม่ได้ เพราะยกไม่ขึ้น เพียงแต่เอาใจเลื่อมใสเท่านั้น อานิสงส์อันนั้นส่งให้มาเกิดในสวรรค์ ประชาชนก็เลื่อมใสยิ่งขึ้น แล้วพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาว่า มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา เป็นต้น มีใจความว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นหัวหน้า สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว จะทำก็ตาม จะพูดก็ตาม สิ่งที่ทำและที่พูด ก็ดีไปด้วย ความสุขย่อมตามบุคคลนั้นไปเหมือนเงาที่ตามตนฉะนั้น

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสพระธรรมเทศนาจบ มัฏฐกุณฑลีได้สำเร็จพระโสดาปัตติผล บิดาก็ได้สำเร็จพระโสดาปัตติผล มรรคผลได้เกิดแก่ประชาชนเป็นอันมากในเรื่องมัฏฐกุณฑลีมีหลักสาระถึงการทำบุญทางใจ เพียงแต่ทำใจของตนให้ดี ให้ผ่องใส ก็เป็นบุญเป็นกุศลไปเกิดในสวรรค์ได้ ใจนี่สำคัญ พระพุทธเจ้าตรัสว่า มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า ใจนี่ใหญ่กว่า ต้องคิดจากใจเสียก่อน มโนเสฏฺฐา มีใจประเสริฐ มโนมยา สำเร็จด้วยใจ มนสา เจ ปสนฺเนน ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว ภาสติ วา กโรติ วา จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ตโต นํ สุขมเนฺวติ ความสุขย่อมตามบุคคลนั้นไป ฉายา ว อนุปายินี เหมือน

เงาติดตามตนฉะนั้น นี่แปลว่าคนที่มีใจผ่องใส คือมีใจบริสุทธิ์หมดจดได้แก่บุคคลที่มีใจสุจริต ทำมาหากินโดยสุจริต ไม่คิดลักขโมย ปล้นสดมภ์ ไม่คิดโกงเขา ทำมาหากินโดยสุจริต ขณะที่ใจคิดอยู่ก็เป็นสุข ถึงเราจะลำบากตรากตรำหน่อย ก็นึกว่าชาติก่อนเราทำบุญมาน้อย เราจึงลำบากเฉพาะชาตินี้ชาติเดียว เราจะประพฤติดี หากินดี ถึงจะลำบากก็ทนเอา ชาติหน้าเราจะมีความสุข ถ้าเราคิดในใจอย่างนี้ไม่คิดไปอย่างอื่น ใจของเราก็จะบริสุทธิ์ผุดผ่อง ถ้าหากเราไม่เอาธรรมเข้ามาแนะนำสั่งสอนตน เรายากจนเราก็คิดลักขโมย คิดปล้นสดมภ์ คิดโกง คิดไปต่างๆ นานา นี่เป็นเหตุให้เกิดบาปโทษขึ้นในชาติหน้า เช่นเกิดเป็นเปรต เป็นอสุรกาย เกิดในนรกต่างๆ ตามยถากรรม นี่เพราะใจเป็นเครื่องนำไป

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ถ้าใจเศร้าหมองละก็ ความทุกข์ย่อมเป็นไปตามบุคคลผู้นั้น มีพระบาลีอีกบทหนึ่งว่า มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มโนเสฏฺฐา มีใจประเสริฐ มโนมยา สำเร็จด้วยใจ มนสา เจ ปทุฏฺเฐน ถ้าใจเศร้าหมองแล้ว ใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว ภาสติ วา กโรติ วา จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ตโต นํ ทุกฺขมเนฺวติ จกฺกํ ว วหโต ปทํ ความทุกข์ย่อมตามบุคคลนั้นไป เหมือนล้อไปตามรอยเท้าโค ฉะนั้นที่พระพุทธเจ้าตรัส

ทุกข์ก็อยู่ที่ใจอีกเหมือนกัน การคิดไม่ดี การทำไม่ดีก็เกิดเป็นทุกข์

เกิดความเดือดร้อนเพราะคิดผิด คนเราจะไปสวรรค์ก็เพราะใจ จะไปนรกก็เพราะใจ จะทำดีก็เพราะใจ จะทำชั่วก็เพราะใจ จะถึงพระนิพพานก็เพราะใจ นี่ใจตัวเดียวเป็นใหญ่ ที่ว่าจะไปสวรรค์ก็เพราะใจ เพราะว่าใจคิดดี คิดถูก การกระทำทางกาย ทางวาจามันก็ดี ก็ไปสวรรค์ ถ้าใจคิดไม่ดี คิดผิด หาว่าทำความชั่วเป็นความสุขความเจริญ นี่เรียกว่าคิดผิด การกระทำทางกาย ทางวาจา ก็ผิดไป ตายไปก็ไปนรก ถึงการประกอบอาชีพก็อยู่ที่ใจ ถ้าคิดถูกการประกอบอาชีพก็ปราศจากโทษและมีความเจริญ ถ้าคิดผิดการกระทำก็ผิด ก็เกิดทุกข์โทษเหมือนเราเห็นว่า การลักขโมย ปล้นสดมภ์ เขาดี นี่ก็คิดผิดส่วนหนึ่ง การกระทำก็เป็นไปตามความคิดที่ผิด เพราะเกิดทุกข์เกิดโทษแก่ตนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นี่อยู่ที่ใจ

เพราะฉะนั้นทุกอย่างสำเร็จอยู่ที่ใจทั้งนั้น เพราะว่าเราจะไปนิพพานก็เพราะใจ คนที่ปรารถนาจะไปนิพพาน ก็ต้องประพฤติปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน สำรวมกิเลสน้อยใหญ่ให้หมดสิ้นไปโดยลำดับ จนหมดกิเลส หมดกิเลสเมื่อไร ก็ถึงนิพพานเมื่อนั้น นี้เป็นอันว่าสำคัญอยู่ที่ใจ การสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา จึงถือว่าเป็นประโยชน์มาก เป็นแนวทางให้พุทธบริษัทได้พิจารณาธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็มาพิจารณาตรึกตรองตามกระแส พระธรรมพระอริยเจ้าในสมัยพุทธกาล ได้สำเร็จมรรคผล

นิพพานก็เพราะอาศัยการสดับตรับฟังแล้วพิจารณาตามกระแสพระธรรมเทศนา ก็บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และพระอรหันต์เป็นลำดับไป

เพราะฉะนั้น การฟังธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่ง อาตมภาพแสดงพระธรรมเทศนาในวันนี้ ได้แสดงถึงเรื่องว่าบุญกุศลเกิดจากใจอย่างเดียว และมีตัวอย่างดังเรื่องมัฏฐกุณฑลีเทพบุตร ได้ทำจิตให้เลื่อมใสในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นทำกาลกิริยาตายไปบังเกิดในสวรรค์ ได้แสดงพระธรรมเทศนามาเพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญาเพิ่มพูนอัปปมาทธรรม อบรมสัมมาปฏิบัติโดยสมควรแก่กาลเวลาขอยุติพระธรรมเทศนาไว้แต่เพียงนี้ ในอวสานที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงประสบแต่ความสุขความเจริญทุกทิพาราตรีกาลเทอญ

ทาน ศีล ภาวนา

ทานํ ทาตพฺพํ สีลํ รกฺขิตพฺพํ ภาวนา ภาเวตพฺพาติ

เราท่านทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นชาวพุทธ ควรศึกษาหาความรู้ความฉลาดในเรื่องของพระพุทธศาสนา บุคคลที่จะเป็นผู้ฉลาดและเป็นผู้เจริญในทางปฏิบัติ ก็ด้วยอาศัยที่มีความรู้ในเรื่องพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

อาตมภาพจะได้แสดงธรรมเทศนา ในธรรมะ ๓ ประการคือ ทาน ศีล ภาวนา ธรรมะ ๓ ประการนี้ เป็นข้อปฏิบัติสืบเนื่องกันโดยลำดับ เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา เป็นแนวทางแห่งสัมมาปฏิบัติ และเป็นทางเพิ่มพูนสติปัญญาในพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัททั้งหลาย

เพราะฉะนั้นการสดับตรับฟังธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ เป็นอาภรณ์บ่อเกิดของปัญญา ความรอบรู้ ความฉลาด เมื่อปัญญาเกิดแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติตนดีได้ พยายามรักษาตนไปในทางที่ดีที่ชอบ เพียรพยายามหลีกเลี่ยงจากความชั่วได้เพราะอาศัยความรู้ บุคคลที่

กระทำสิ่งไม่ดีโดยมากก็เพราะความไม่รู้ เรียกว่าความประมาท เมื่อความไม่รู้เกิดขึ้นก็มักจะทำไปตามอารมณ์ที่ตนคิดตนนึก ไม่มีธรรมะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง

เราจะทำอย่างไรจะให้ใจของเราเยือกเย็น อยู่เย็นเป็นสุข นี่ก็อาศัยการรู้จักวางจิตใจของตนให้ดี ประคับประคองจิตใจของตนให้ดี คือให้รู้จักว่าเรามาอยู่ในที่นี้เราจะหาประโยชน์ในทางธรรมได้อย่างไรบ้าง นอกจากเราฟังธรรมแล้วเอาธรรมนี้ไปประพฤติปฏิบัติ มีศีล ๕ เป็นต้น เราอยู่ในที่นี้ชื่อว่าเรารักษาศีล ๕ ได้บริบูรณ์ทั้ง ๕ ข้อ นี่นับว่าชีวิตของเรามีสาระเป็นแก่นสาร มีศีลประจำตน

เมื่อเรามีศีลแล้ว เราจะอบรมทางจิตทางใจต่อไปให้สงบเยือกเย็น ไม่มีความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อน กระทำกิจการตามหน้าที่ก็ต้องอบรมจิตใจของเรา ในด้านภาวนา เพราะฉะนั้น วันนี้จะได้แสดงธรรมะ ๓ ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา

ทานแปลว่าการบริจาคหรือเรียกว่าให้ การให้ในที่นี้ท่านแสดงลักษณะเป็น ๒ การให้ที่จะเป็นบุญเป็นกุศลนั้นต้องไม่หวังการตอบแทน ถ้าการให้โดยหวังการตอบแทนแล้ว ไม่เป็นบุญเป็นกุศล เหมือนกับเราเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน เราจะต้องให้อาหารดังนี้ เรียกว่าเราต้องการตอบแทน เลี้ยงเป็ดไว้กินไข่ เลี้ยงไก่ไว้ขัน เราก็หวังการตอบแทน หรือให้อาหารและเสื้อผ้าแก่มนุษย์ แต่ว่าหวังการตอบแทนให้เขาคุ้มขังวัง

ล้อมเรา เป็นคนใช้ของเรา เป็นต้น อย่างนี้ เรียกว่าหวังการตอบแทน

การให้ในที่นี้หมายเอาให้ด้วยจิตเป็นบุญเป็นกุศล ลักษณะที่ให้นั้นมี ๒ อย่าง ให้เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ประการหนึ่ง ให้เพื่อบูชาคุณงามความดีประการหนึ่ง ให้เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์นั้น เมื่อเห็นบุคคลอื่นมีความจำเป็นเดือดร้อน จะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ตาม มีความจำเป็นเดือดร้อนด้วยสิ่งใด เราก็อนุเคราะห์สงเคราะห์ด้วยสิ่งนั้น ดังนี้ชื่อว่าให้ด้วยการสงเคราะห์ เห็นสัตว์อดอาหารก็ให้อาหารแก่มัน เห็นมนุษย์อดอาหารหรือขาดเสื้อผ้าเราให้ เป็นการบรรเทาความทุกข์ความเดือดร้อนของเขา จัดเป็นทานประการหนึ่ง เรียกว่าให้ด้วยการอนุเคราะห์สงเคราะห์ การให้ด้วยการอนุเคราะห์สงเคราะห์นี้เรียกว่าการให้ด้วยจิตเป็นกุศล

และอีกประการหนึ่งว่า ให้เพื่อบูชาคุณ การให้เพื่อบูชาคุณนี้หมายความผู้รับนั้นเป็นผู้มีคุณ คุณในที่นี้หมายเอาคุณงามความดีเป็นต้นว่าเป็นผู้มีศีล มีธรรม เหมือนกับเราทำบุญแก่สมณชีพราหมณ์ภิกษุสามเณรนี้ แปลว่าเป็นผู้ทรงคุณ มีศีลาจารวัตรปฏิบัติในธรรม นี่แปลว่าเป็นผู้มีคุณ ตลอดจนบิดามารดาของเราก็ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณ เราให้ทานแก่ท่านเหล่านั้น เรียกว่าเราให้โดยบูชาคุณ ท่านจะยินดีหรือไม่ยินดีก็ตาม แต่เมื่อเราให้ท่าน บริจาคให้ท่านเพื่อบูชาคุณของท่าน การบริจาคทานนี้ นอกจากจะเป็นการกำจัดกิเลสตัวหนึ่ง เรียกว่า มัจฉริยะ

ความตระหนี่ อันธรรมดาคนเราเป็นผู้ที่หวงแหนทรัพย์สมบัติที่แสวงหามาได้แล้ว ไม่อยากจะให้ใคร การบริจาคทานนี้ก็เรียกว่าเป็นการกำจัดมัจฉริยะ ความตระหนี่ การที่กำจัดมัจฉริยะ ความตระหนี่ได้ ก็ทำให้บุคคลผู้นั้นหนักแน่น เมื่อมีจิตรู้จักเสียสละ แม้ทรัพย์สมบัติจะเกิดความวิบัติขึ้นในกาลข้างหน้า ก็ทำใจให้ดีได้ เพราะเราเคยเสียสละมาแล้ว

เพราะฉะนั้นการบริจาคทาน นอกจากเป็นการกำจัดมัจฉริยะ ความตระหนี่แล้ว ยังเป็นบุญเป็นกุศล อันเกิดจากการบริจาคทานนั้น บริจาคทานได้บุญไม่เหมือนกันแล้วแต่ผู้รับ ผู้รับที่ทรงคุณธรรมสูงขึ้นไปก็ได้บุญมาก ท่านแสดงไว้ในทักขิณาวิภังคสูตร แสดงถึงว่าปฏิคาหกที่รับทานของเรานั้นมี ๑๖ ชั้น ได้อานิสงส์สูงขึ้นไปๆ โดยลำดับ อานิสงส์นั้นคือว่าให้อาหารแก่สัตว์เดรัจฉาน ท่านแสดงอานิสงส์ไว้ร้อยหนึ่ง มีอานิสงส์ร้อยหนึ่ง จะตกแต่งอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ อย่างละร้อยๆ เกิดในสวรรค์ก็มีบริวารร้อยหนึ่ง

ในเรื่องพระมาลัย มีบุรุษคนหนึ่งได้บริจาคข้าวปั้นหนึ่งให้แก่กาด้วยจิตเป็นกุศล ปรารถนาจะอนุเคราะห์กา อานิสงส์อันนั้นได้ส่งเสริมให้ไปเกิดเป็นเทวดา มีบริวารร้อยหนึ่ง นี่เป็นการบริจาคทานให้แก่พวกสัตว์เดรัจฉานก็ได้อานิสงส์ ถ้าหากว่าบริจาคให้มนุษย์ ได้อานิสงส์มากกว่านั้น ให้แก่บุคคลไม่มีศีล ไม่มีธรรม ได้อานิสงส์พันหนึ่ง

เหมือนกับเรื่องพระมาลัย บุรุษเลี้ยงโคเอาข้าวกลางวันไปบริโภค

เวลาบริโภคอาหารกลางวันก็แบ่งปันข้าวนั้นให้แก่เพื่อนเลี้ยงโคด้วยกัน ด้วยจิตเป็นกุศล ปรารถนาอนุเคราะห์เขาให้ได้บริโภคอาหาร อานิสงส์ส่งให้ไปเกิดในสวรรค์มีบริวารพันหนึ่ง ต่อไปให้ชาวบ้านที่มีศีล มีธรรม หากินโดยอาชีพสุจริตอานิสงส์หมื่นหนึ่งมากขึ้นให้แก่บุคคลผู้มีศีลมีธรรม มีศีลห้า ถึงไตรสรณคมน์ อานิสงส์ก็สูงขึ้น ให้แก่ท่านผู้เป็นสามเณร เป็นภิกษุ อานิสงส์ก็สูงขึ้น ให้แก่ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อพระโสดา อานิสงส์ก็สูงขึ้นถ้าท่านเป็นพระโสดาอานิสงส์ก็ยิ่งสูงท่านผู้ปฏิบัติเพื่อพระอนาคามี อานิสงส์มากขึ้นจนถึงเป็นพระอนาคา พระอรหัต พระอรหันต์ อานิสงส์ก็มากขึ้นโดยลำดับ จนถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นสุดท้าย อานิสงส์มากที่สุด มากเป็น อสังขัยยังอปริมาณัง นับไม่ได้ เมื่อนับไม่ได้เราจะกำหนดได้อย่างไรว่ามากกว่ากันเท่าไร ท่านเปรียบเหมือนน้ำ น้ำในแม่น้ำน้อยก็มากนับไม่ได้ ยิ่งน้ำในทะเลก็ยิ่งมากยิ่งขึ้น จนไม่สามารถจะนับได้

การทำบุญแก่ปฏิคาหกผู้ทรงคุณธรรม ยิ่งสูงขึ้นอานิสงส์ก็มากขึ้นตามส่วน นี่เป็นเรื่องของการบริจาคทาน ได้อานิสงส์ส่งให้เกิดให้ได้รับความสุขท่านแสดงถึงลักษณะของทานว่าได้มากกว่าถวายพระพุทธเจ้า ได้แก่การถวายสังฆทาน การถวายสังฆทานนี้พุทธบริษัทควรจะศึกษาเหมือนกัน การถวายสังฆทานนี้ไม่ใช่ถวายง่าย ถวายยากคือ สังฆทานนั้นมีลักษณะเป็น ๒ สังฆทานในพระวินัยอย่างหนึ่ง สังฆทานในพระ

สูตรอย่างหนึ่ง ในพระวินัยถวายแก่พระตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป นี่เรียกว่าถวายเป็นสังฆทาน พระวินัยต้องอย่างน้อย ๔ รูป

แต่สังฆทานในพระสูตรนั้นอีกอย่างหนึ่ง จะเป็นรูปเดียว ๒ รูป ๓ รูป ๙ รูป ๑๐ รูป ๑๐๐ รูปก็ตาม เป็นสังฆทานเหมือนกัน แต่ต้องทำจิตใจให้มัธยัสถ์ ได้แก่ทำจิตให้เสมอไม่ดีใจ ไม่เสียใจ การถวายในพระสูตรที่เขาเรียกสังฆทานนั้น จะถวายองค์เดียว ๒ องค์ก็ตาม จะขอสังฆทานจากพระภัตตุทเทศน์ คือ พระผู้มีหน้าที่จัดพระ หรือขอสงฆ์จากสมภารองค์หนึ่ง ๒ องค์ก็ตาม หรือจะถวายโดยสลากภัตก็ตาม แต่จิตมุ่งถวายสังฆทาน จะถวายพระบิณฑบาตตามหน้าบ้านหลังบ้านก็ตาม วางจิตให้เสมอว่าเราถวายอุทิศต่อพระอริยสงฆ์ จะได้พระดี พระชั่ว พระศีลขาดศีลดีก็ไม่ว่า ทำจิตของเราให้เสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ นี่เป็นสังฆทาน

ถ้าเราได้พระที่ดี เราชอบใจดีเนื้อดีใจว่า เราทำบุญแก่พระดี ใจตกไปอย่างนี้ กลายเป็นปาฏิปุคคลิกทานไป ถ้าได้พระที่ไม่ชอบใจ เกิดความไม่พอใจขึ้นว่า ทำบุญทั้งทีได้พระมาไม่สมใจ นี่กลายยินร้าย อันนี้ก็กลายเป็น ปาฏิปุคคลิกทานไป ไม่เป็นสังฆทาน ต้องวางใจให้เฉย ไม่ยินดียินร้าย พระอะไรมา ก็ตั้งใจถวายแก่พระผู้นั้นที่มาสงเคราะห์ นี่จึงเป็นสังฆทาน

มีเรื่องเล่าในมหาสมัยสูตร เรื่องถวายสลากภัต มีท่านเศรษฐีผู้

หนึ่งถวายสลากภัตวันละองค์ๆ สลากภัต ก็ถือว่าพระองค์ใดจับถูกสลากวันที่ ๑ ก็มารับวันที่ ๑ ถูกสลากวันที่ ๒ ก็มารับวันที่ ๒ วันละองค์ๆ มารับที่บ้านเศรษฐี ท่านเศรษฐีก็ถวายสลากภัตทุกวัน ครั้งหนึ่งถูกพระศีลขาดมารับสลากภัต ท่านเศรษฐีก็รู้จึงว่าพระที่มานี้ศีลขาด แต่ทำจิตของตนเสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ ต้อนรับขับสู้เป็นอันดี นิมนต์ล้างเท้าเช็ดเท้า ให้นั่งอาสนะและนมัสการเป็นอย่างดี แล้วก็ถวายสังฆทานพระนั้นอนุโมทนาแล้วก็กลับวัด นี่แปลว่าท่านเศรษฐีวางจิตของตนดีแม้ได้พระที่ไม่ดีมาจิตใจก็ไม่ยินร้าย หรือไม่เสียอกเสียใจ ว่าเราได้พระไม่ดี นี่แปลว่าวางใจเสมอ

เวลาเย็นพระรูปนั้นมีธุระด้วยจอบ ก็มาขอยืมจอบท่านเศรษฐีท่านเศรษฐีก็บอกว่า จอบอยู่ใต้ถุนนิมนต์ไปเอาเถอะ พระก็บอกว่าอาตมาเป็นพระไม่เข้าใต้ถุน ท่านเศรษฐีก็เอาเท้าดึงจอบมาโยนให้ประชาชนก็นินทาท่านเศรษฐีว่าแปลก เมื่อเช้าพระองค์นั้นมารับสลากภัตกราบไหว้ล้างเท้า ถวายอาหารเป็นอย่างดี เวลาเย็นทำแปลก ท่านเศรษฐีก็บอกว่า เมื่อเช้านี้เราเคารพต่อทานของเรา พระองค์นี้ศีลขาดเราไม่นับถือ นี่การทำใจของเศรษฐีเวลาถวายทานทำใจให้เสมอ ทำใจไม่ให้ยินดียินร้าย มุ่งถวายต่อพระอริยสงฆ์ จะเป็นพระอะไรก็ตาม ดังนี้ชื่อว่าเป็นสังฆทานตามพระสูตร

มีอานิสงส์เป็น อสงฺขยฺยํ อปริมาณํ จะนับประมาณไม่ได้ การ

ถวายสังฆทานนี้มีอานิสงส์มากกว่าถวายพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาไว้การถวายทานมีอานิสงส์แตกต่างกันตามปฏิคาหกผู้ทรงคุณ แต่คำว่าให้ทาน ทานนี้ไปในชาติหน้า ตกแต่งโภคสมบัติมาก ร่ำรวยเงินทองข้าวของบริวารมาก อันนี้เป็นอานิสงส์ของทาน ถ้าบุคคลไม่ได้บริจาคไว้เกิดมาแล้วเป็นคนยากจน เพราะไม่มีเสบียงติดตามมาคือทาน เพราะฉะนั้น การทำทานเกิดในชาติใดภพใด มีอานิสงส์ให้มีโภคสมบัตินี่ทานนี้มีอานิสงส์กำจัดมัจฉริยะ ความตระหนี่ และมีอานิสงส์ให้เราเกิดมาในชาติหน้ามีโภคสมบัติ

ทานอีกอย่างหนึ่งท่านเรียกว่าธรรมทาน ทานในพระศาสนามี ๒ อย่าง ได้แก่ อามิสทานและธรรมทาน อามิสทาน ได้แก่การให้ข้าว ให้น้ำ ให้ผ้าผ่อนท่อนสะไบต่างๆ ดังที่แสดงมานั้น เรียกว่า “อามิสทาน” ส่วนธรรมทานนั้นได้แก่ การให้ธรรมะโอวาทคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นทาน คือแนะนำสั่งสอนบุคคลอื่นให้มีความรู้ในธรรมปฏิบัติ เอาโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาประกาศ มาชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจด้วยตนเอง หรือเชิญผู้รู้มาชี้แจง หรืออาราธนาพระสงฆ์สามเณรมาเทศนา นี้เรียกว่าธรรมทาน ธรรมทานนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า ได้อานิสงส์มากกว่าอามิสทาน

เพราะเหตุว่าธรรมทานนี้ เมื่อบุคคลอื่นได้สดับธรรมแล้ว เป็นเหตุให้เกิดปัญญา มีความรอบรู้บาปบุญคุณโทษ สิ่งที่เป็นประโยชน์

และไม่เป็นประโยชน์ เป็นเหตุให้ละความชั่วประพฤติความดี ส่วนอามิสทานนั้นเป็นเหตุให้บำรุงร่างกายให้อยู่เย็นเป็นสุขไปคราวเดียวเท่านั้น แต่ธรรมทานนี้ให้ได้ประพฤติดีประพฤติชอบไปตลอดชีวิต และก็มีอานิสงส์ส่งให้มีความสุขความเจริญไปในชาติหน้าอีก เป็นนิสัยปัจจัยให้ถึงพระนิพพาน

เพราะฉะนั้น ธรรมทานนี้จึงมีอานิสงส์มาก ดังพระบาลีที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สมเด็จพระอมรินทราธิราชว่า สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ แปลว่า การให้ธรรมเป็นทานชนะซึ่งการให้ทั้งปวง ทานทั้ง ๒ ประการดังแสดงมานี้ บุคคลควรบริจาค ซึ่งมีพระบาลีว่า ทานํ ทาตพฺพํ บุคคลควรบริจาคทานเพื่อเป็นเครื่องกำจัดมัจฉริยะ ความตระหนี่ ทำตนไม่ให้ยึดมั่น คือหวงแหนทรัพย์สมบัติของตนจนเกินไป รู้จักเสียสละเผื่อแผ่เจือจานแก่บุคคลอื่น อนุเคราะห์สงเคราะห์เสียสละให้ส่วนรวม นี่แปลว่าได้ประโยชน์ และก็มีอานิสงส์ไปในชาติหน้า

ในข้อ ๒ ว่า สีลํ รกฺขิตพฺพํ พึงรักษาศีล ศีลนี้แปลว่าความปกติ ความปกตินี้หมายเอาความปกติกาย ปกติวาจา กายวาจาเป็นปกติเรียกว่าศีล กายวาจาที่เป็นปกติ เราก็พิจารณาเหมือนว่าเราเกิดมาใหม่ๆ กายเราไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุราเมรัยต่างๆ เรียกว่ากายปกติ วาจาก็ไม่พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด พูดคำเท็จต่างๆ นี่วาจาก็เป็นปกติ เรารักษาความปกติของกายวาจาเหมือนกับว่าเรา

เกิดมาใหม่ๆ นี่เรียกว่าศีลรักษาความปกติไว้ หรือศีลนี้ ท่านเคยแปลว่า ตัด ตัดคือว่าศีล เหมือนกับสินไม้ ไม้ที่เขาตัดมาสินแล้วเรียบร้อยไม่ขรุขระ ศีลนี่เรียกว่าตัด ศีลบาป ไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้นทางกายวาจาของตน นี่เรียกว่าศีล ศีลนี้เมื่อมีในบุคคลละก็ทำบุคคลนั้นให้เย็น คำว่าเย็นนี่ก็คือมีจิตเป็นกุศล จิตไม่เบียดเบียน ไม่เบียดเบียนบุคคลอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เพราะการประทุษร้ายต่อร่างกายฆ่าฟันอะไรต่างๆ หรือไม่ก็ลักขโมย ปล้นสดมภ์ โกงเขา นี่แปลว่าไม่เดือดร้อน ศีลให้ความเย็นใจ ไม่มีความทุกข์ ไม่มีความร้อน อยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีเวรไม่มีกรรม เราไม่มีข้าศึกศัตรู ผู้รักษาศีล ไม่มีเวรไม่มีกรรม ไม่มีข้าศึกศัตรู อยู่เย็นเป็นสุข ชาตินี้อยู่เย็นเป็นสุข ชาติหน้าก็อยู่เย็นเป็นสุข

เพราะฉะนั้น ศีลนี้สำคัญมาก เมื่อศีลมีอยู่ในบุคคลใด บุคคลนั้นไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อน มีแต่ความแช่มชื่น เพราะไม่มีเวรไม่มีกรรม ไม่มีข้าศึกศัตรู จิตเราก็มีเมตตากรุณามีจิตเป็นกุศล เพราะเหตุที่เราเว้นจากสิ่งที่เป็นเหตุให้ล่วงศีล ศีลนี้ถ้ามีอยู่ในบุคคลใดแล้ว จะเป็นศีล ๕ ก็ตาม ศีล ๘ ก็ตาม ศีล ๑๐ ก็ตาม ศีล ๒๒๗ ก็ตาม เรียกว่าให้ความอยู่เย็นเป็นสุข

เพราะฉะนั้น ทุกคนควรอบรมให้เป็นผู้มีศีล อย่างพวกเราชาวพุทธทั้งหลายที่อยู่ในที่นี้ ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลบริบูรณ์ จึงเป็นบุญเป็นกุศลอย่างหนึ่ง เราอบรมศีล ๕ ประการให้บริสุทธิ์ ชื่อว่าได้ทำชีวิตจิตใจ

ของเราให้เป็นสาระ แต่ว่าต้องนึกด้วยถึงจะมีศีล ต้องมีเจตนาว่าเราตั้งใจจะรักษาศีล แล้วก็ตั้งใจเว้นจาก ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา แล้วละก็ เป็นผู้ที่ชื่อว่ามีศีล ถ้าไม่ตั้งใจเว้น ไม่ตั้งใจคิดนึกจะรักษา ยังไม่ชื่อว่ามีศีล นี้ต้องตั้งใจด้วยว่า เราจะรักษาศีล จะถือศีล ตั้งใจจะงดเว้น ถ้าไม่ตั้งใจงดเว้น แม้แต่ว่าตามพระที่บอกให้ศีล ก็ไม่ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล เพราะการเจตนาความจงใจ ความตั้งใจ ดังมีพระบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ วทามิ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาความจงใจ ตั้งใจรักษาศีล นี่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เพราะฉะนั้นเราต้องมีเจตนาว่าเราอยู่ในที่นี้ เราจะรักษาศีล ๕ เป็นโอกาสอันดีของเราที่เราอยู่ในที่นี้เราไม่ต้องกังวลในเรื่องอื่น เรากระทำกิจการงานตามหน้าที่ที่ท่านสั่งให้เราทำ ก็มีโอกาสรักษาศีลได้บริบูรณ์ เราอยู่บ้าน เรารักษาศีลไม่บริบูรณ์ได้ โดยความจำเป็นของชีวิต ต้องหาผัก หาปลา ฆ่าสัตว์อะไรต่างๆ นี่ล่วงศีล ซึ่งเราอยู่ในที่นี้ไม่ต้องล่วงศีล ถึงเวลาก็มีอาหารบริโภคตามสมควรแก่สภาพ ชื่อว่าเรารักษาศีลได้บริบูรณ์ เว้นจากความชั่วได้

เพราะฉะนั้น เป็นโอกาสที่เราจะปลอบใจของเรา ให้เป็นผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ ในเวลาที่เรามีโอกาสเช่นนี้ประการหนึ่ง ศีลนี้มีในบุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นชื่อว่ามีชีวิตเป็นสาระ ร่างกายไม่เป็นสาระก็ทำให้เป็นสาระ โดยมีคุณธรรมคือศีลประจำตนอยู่ อาตมาเคยแสดง

ในเรื่องศีลว่า ในวันปกติธรรมดาที่เราไม่สามารถจะรักษาได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย คือความจำเป็นต่อครอบครัวและชีวิต จำเป็นต้องล่วงศีล ก็ต้องเลือกล่วง สิ่งใดที่มีเวรมาก มีกรรมมาก บาปมาก ให้ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นมาก พยายามหลีกเลี่ยง เพราะกรรมนั้นจะได้สะท้อนถึงเราน้อย ตามกรรมของพระพุทธศาสนา วันพระเราจะอบรมจิตใจของเราให้เป็นพิเศษว่า วันนี้เป็นวันพระ เราอบรมศีล ตั้งใจเว้นจาก ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา เรียกว่าเว้นให้ประณีตกว่าวันธรรมดา ทำกิจการตามหน้าที่ ตั้งใจงดเว้น ตั้งใจรักษาศีลให้มั่นคง อย่างนี้ได้ชื่อว่าทำชีวิตของเราให้มีสาระวันเดือนปีล่วงไปชีวิตของเราก็มีเครื่องยึดเหนี่ยวถึงวันพระก็อบรมใจของตนให้มีศีลธรรม ที่เราทำได้เท่านี้ก็เป็นประโยชน์แก่ชีวิตมาก เมื่อเราประพฤติปฏิบัติได้แค่นี้ ก็นับว่าเป็นประโยชน์มาก และคุณธรรมอื่นๆ ก็จะบังเกิดสูงขึ้นไปเอง แต่เราควรจะต้องอบรมจิตใจของเรา รู้จักปลอบจิตของเรา ให้ยินดีในการประพฤติดีพยายามห้ามจิตของเราไม่ให้ประพฤติในทางไม่ดี ต้องหมั่นปลอบหมั่นนึกคิด รู้จักบังคับจิตใจของเราในบางขณะว่า การคิดเช่นนี้ไม่ดี เป็นบาปเป็นอกุศลเป็นทุจริต รู้จักปลอบ รู้จักฝึก การที่เรานึกคิดแต่ในทางที่ดีเสมอๆ ความดีก็กลายมาเป็นนิสัย คิดนึกอะไรก็เป็นบุญเป็นกุศลประกอบไปด้วยเมตตากรุณา ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น

ถ้าหากว่าเราคิดนึกแต่ทางไม่ดีเป็นบาปเป็นอกุศล ใจเราคิดเช่น

นั้นละก็มันเป็นเหตุให้เรานึกคิดแต่จะกระทำความชั่วเสมอ เพราะความชั่วมันเป็นนิสัยประจำตัวเราอยู่ เพราะเรานึกแต่ในทางชั่ว เพราะฉะนั้นเราจะไม่ให้ความชั่วมาเป็นนิสัยประจำตัวเรา เราจะพยายามหลีกเลี่ยงห้ามปรามไม่ให้เกิดขึ้นในจิตในใจ ถ้าเกิดขึ้นก็พยายามห้าม แต่จิตของเราเป็นกุศล นึกแต่จะสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้อื่น คิดจะให้ผู้อื่นอยู่เย็นเป็นสุขแล้ว ชื่อว่าจิตดีประคองจิตตัวนี้ไว้ รักษาจิตที่เป็นบุญเป็นกุศล จิตที่อยากจะสวดมนต์ไหว้พระ อยากจะท่องหนังสือหนังหา อยากจะภาวนา อันนี้จิตดี จิตใคร่ความดี รักษาจิตตัวนี้ไว้ นี่จะได้เป็นประโยชน์ในชีวิตของเรา จนกว่าเราจะตาย ชื่อว่ายึดเหนี่ยวความดีเข้าไว้ในเราได้

เพราะฉะนั้น ศีลนี้เราจะต้องพยายามรักษาตามความสามารถของเรา รักษาไม่ได้มาก ก็รักษาแต่น้อย ชีวิตของเราจะได้อยู่เป็นสาระ การประพฤติปฏิบัติคุณธรรมข้อนี้ได้ชื่อว่าเป็นประโยชน์แก่ชีวิตมาก ดำเนินชีวิตของเราในหลักสัมมาปฏิบัติ นี้เรียกว่า สีลํ รกฺขิตพฺพํ ศีลที่ควรรักษา

ในข้อ ๓ ว่า ภาวนา ภาเวตพฺพา ภาวนาควรเจริญ คำว่าภาวนานี้ได้แก่การอบรมทางใจ การอบรมใจให้สงบระงับเป็นภาวนา การตั้งใจสดับตรับฟังพระเทศนานี่ก็เป็นตัวภาวนา การตั้งใจสวดมนต์ก็เป็นภาวนา คือว่าทำจิตให้สงบ เป็นภาวนาได้ ภาวนานั้นก็อบรมในทางใจ กีดกันใจไม่ให้คิดทางชั่ว ให้คิดแต่ในทางดี ให้แน่วแน่อยู่ในทางดี ภาวนาที่เรา

รู้จักกันก็คือ อบรมใจให้มีจิตใจอยู่กับเนื้อกับตัว นึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ในอนุสสติ ๑๐ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออบรมในพระกรรมฐาน ๔๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้บังเกิดอยู่ในใจเสมอ ทำใจของตนไม่ให้ฟุ้งซ่านไปในที่ต่างๆ ให้อยู่กับเนื้อกับตัว แล้วคิดอยู่ที่ตัวอย่างนี้ เขาเรียกว่าภาวนา ภาวนานั้นทำจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ไม่ให้คิดโน่นคิดนี่ ทำจิตให้อยู่กับเนื้อกับตัว มีภาวนาสักบทหนึ่ง เป็นต้นว่า พุทโธ หรือ อรหํ ให้เป็นภาวนาประจำตัว เวลาบริโภคอาหารก็ว่าได้ภาวนาได้ เดิน นั่ง นอน ภาวนาได้ทั้งนั้น จะทำการงานถ้าภาวนาได้ใจเย็นใจสบายไม่ห่วงหน้าห่วงหลัง ห้ามใจไม่ให้คิดในเรื่องต่างๆ เราอยู่นี่ก็มีใจเป็นสุข เป็นอาหารของใจ ใจเป็นสุข การจะอยู่ที่ไหนใจเป็นสุขนั้น ก็เพราะภาวนาอยู่ในใจ หักห้ามเสียซึ่งความคิดนึกในทางไม่ดี กระทำจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านในอารมณ์ต่างๆ นี่เป็นตัวภาวนา ภาวนานี่ท่านแสดงลักษณะไว้ ๒ สมถภาวนาอย่างหนึ่ง วิปัสสนาภาวนาอย่างหนึ่ง

สมถภาวนา ได้แก่การอบรมใจให้สงบระงับ ทำใจให้สงบอยู่กับเนื้อกับตัว ภาวนา พุทโธ อรหํ หรือกำหนดลมหายใจเข้าออก พุท หายใจเข้า โธ หายใจออก หรือไม่ภาวนา กำหนดลมเฉยๆ จิตใจนึกอยู่ที่ลม ที่ริมฝีปากข้างบนที่ปลายจมูก หรือจะวางจิตไว้บนศีรษะ หรือหน้าอก หรือที่สะดือก็ตาม และจิตก็ภาวนา พุท หายใจเข้า โธ หายใจออก วางจิตที่สะดือก็ได้ ที่อก ที่จมูก ได้ทั้งนั้น นี่ก็แปลว่าจิตอยู่ที่เดียว ใจสบาย หัด

นั่งนานๆ หัดภาวนานานๆ เข้า ความเมื่อยขบความไม่สบายก็หายไปเอง เพราะจิตมันสบาย เราหัดนั่งภาวนาใหม่ๆ และยังไม่ค่อยจะเป็น เกิดยากเมื่อยขบก็เกิด แต่เมื่อเราหัดทำอยู่เสมอๆ ละก็ใจสบาย นี่วิธีที่จะทำให้จิตใจสบาย ไม่ฟุ้งซ่านให้อยู่เย็นเป็นสุข ก็ต้องมีภาวนาประจำตน ว่าเราจะทำอะไรต่ออะไรดังกล่าวแล้วก็มีความสบาย นี่อาศัยแต่การภาวนาเป็นที่ตั้ง ถ้าใจสบายแล้วจะอยู่ที่ไหนก็สบาย อยู่ในกระท่อมกันแดดกันฝนได้ก็สบาย อยู่ที่ไหนก็ไม่สบายถ้าจิตไม่สบาย จิตไม่สงบจะอยู่ในประสาท หรือตึกตั้ง ๗ ชั้น ๙ ชั้น ๑๐ ชั้น ก็ไม่สบาย จิตมันไม่สงบ สำคัญอยู่ที่จิต บุคคลเราทุกคนสำคัญอยู่ที่จิต รู้จักทำจิตของตนให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์ละก็อยู่ที่ไหนก็สบาย นี่เรียกว่า สมถภาวนา

วิปัสสนาภาวนานั้นอีกอย่างหนึ่ง วิปัสสนานี้แปลว่าเห็นแจ้ง การเห็นแจ้งในที่นี้ให้พิจารณาร่างกายสังขารให้เห็นแจ้งว่า ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ตามที่สมมุติว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ให้แยกออกเป็นชิ้นเป็นส่วน ให้เห็นเป็นธาตุ ๔ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ นี้ให้เห็นเป็นอาการ ๓๒ แยกเป็น ขน ผม เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูก เยื่อในกระดูก ต่างๆ รวม ๓๒ เมื่อเราแยกไปนี้ ไม่มีตัว ไม่มีตน ตรงโน้นก็เป็นหนัง ตรงนี้ก็อวัยวะส่วนหนึ่ง แยกกันเป็นอาการ ๓๒ ไม่เป็นตัว ไม่มีตน เมื่อธาตุ ๔ และวิญญาณประสมกันเข้า ควบคุมกันเข้า ก็เป็นตัว เป็นตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลตามสมมุติ เมื่อแยกแล้วก็ไม่เป็นตัวเป็นตน นี่เขาเรียกว่าแยก

และเป็นธาตุ เป็นขันธ์ เป็นอายตนะ อย่างนี้เขาเรียกว่าวิปัสสนา หรือพิจารณาให้เห็นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่ก็เป็นตัววิปัสสนาธรรมะ คือสมถกรรมฐานก็ดี วิปัสสนากรรมฐานก็ดี เมื่อเราอบรมให้เกิดมีในตนแล้ว ชื่อว่าเป็นคุณธรรมอันสูง ให้เกิดความสุขความเจริญแก่เราได้

เพราะฉะนั้น สาธุชนทุกคน ควรจะอบรมในทางใจอีกสักอย่างหนึ่ง เพื่อจะให้จิตใจของตนอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเราอยู่ในที่ไหนมีการอบรมจิตใจ เราก็อยู่เย็นเป็นสุข รู้จักปลอบใจตนว่าเราอยู่ในที่นี้ เราจะทำอย่างไรถึงจะอยู่เย็นเป็นสุขก็คือว่ายึดเอาพระกรรมฐานทำกิจการงานตามหน้าที่ มีพระกรรมฐานเป็นอารมณ์แล้วก็อยู่เย็นเป็นสุข อาตมภาพได้แสดงพระธรรมเทศนามา พอเป็นเครื่องประดับสติปัญญา เป็นแนวทางแห่งสัมมาปฏิบัติ ในเรื่องทาน ศีล ภาวนา โดยสมควรแก่กาลเวลา ขอยุติพระธรรมเทศนาแต่เพียงนี้ ในอวสานที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ ขอเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงดลบันดาลให้ท่านทั้งหลายที่มาประชุมกันในสถานที่นี้ทั้งหมด จงมีความสุขกาย สุขใจ ทุกทิพาราตรีกาลเทอญ เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

บทสวดมนต์
ถวายพรพระ (พาหุงมหากา)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ

ไตรสรณคมน์

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

พุทธคุณ

อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะ สัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อนุตตะโร ปุริสะธัมมะสาระถิ สัตถาเทวมนุสสานัง พุทโธภะคะวาติ

ธรรมคุณ

สวากขาโต ภะคะวะตาธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตังเวทิตัพโพ วิญญูหิติ

สังฆคุณ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทังจัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ

พุทธชัยมงคลคาถา (ถวายพรพระ)

๑. พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง ครีเมขะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา

ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๒. มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะสัพพะรัตติง โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๓. นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง เมตตัมพุเสกะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๔. อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะ สุทารุณันตัง ธาวันติโยชะนะปะถังคุลิมาละวันตัง อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๕. กัตตวานะ กัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนังชะนะกายะมัชเฌ สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๖. สัจจัง วิหายะ มะติสัจจะกะวาทะเกตุง วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๗. นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะทะมาปะยันโต อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

๘. ทุคคาหะ ทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง พรัหมัง วิสุทธิชุติมิทธิพะกาภิธานัง ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถาโย วาจะโน ทินะทิเน สะระเต มะตันที หิตวานะ เนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ

ชัยปริตร (มหาการุณิโก)

มหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง ปูเรตวา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลังฯ ชะยันโต โพธิยา มูเล สักยานัง นันทิวัฑฒะโน เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติฯ สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พรัหมะจารีสุ ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง ปะทักขิณัง มโนกัมมัง ปะณิธีเต ปะทักขิณา ปะทักขิณานิ กัตวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะพุทธานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะธัมมานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะสังฆานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต

กราบ ๓ ครั้ง เสร็จแล้วสวดเฉพาะพุทธคุณ ดังต่อไปนี้

"อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจาระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัม มะสาระถิ สัตถาเทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ"

ให้สวดพุทธคุณเกินอายุ ๑ จบ เช่น อายุ ๒๘ ปี ให้สวด ๒๙ จบ

เมื่อสวดพุทธคุณครบตามจำนวนจบที่ต้องการแล้ว จึงตั้งจิตแผ่เมตตาและอุทิศส่วนกุศลดังนี้

แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

สัพเพสัตตา สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้พยาบาทเบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อนีฆา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

สุขีอัตตานัง ปะริหะรันตุ จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิดฯ

บทกรวดน้ำ (อุทิศส่วนกุศล)

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ มาตาปิตะโร

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิทัง เม ญาตินัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิทัง เม คุรูปัชฌายาจริยานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ คุรูปัชฌายาจริยา

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ จงมีความสุข

อิทัง สัพพะ เทวะตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลาย ขอให้เทวดาทั้งหลายจงมีความสุข

อิทัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เปตา

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่เปรตทั้งหลาย ขอให้เปรตทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะ เวรีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เวรี

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย ขอให้เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะสัตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

- ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงมีความสุข

คำอาราธนาพระสีวลี
หลวงพ่อแพ วัดพิกุลทอง จ.สิงห์บุรี

คำบูชาพระอย่างย่อ

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัญจะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ อะภิปูชะยามิ

แปลว่า ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า ด้วยสักการะนี้ฯ

คำบูชาพระฉิม

อิมินา สักกาเรนะ สีวะลีเถรัง อะภิปูชะยามิ

เมื่อบูชาแล้วกำหนดภาวนาในใจว่า

สีวะลี จะ มะหาเถโร อินโท พรัมมาจะ ปูชิตัง สัพพะลาภัง ประสิทธิเม เถรัสสะ อานุภาเวนะ สัพพะโสตถี ภะวันตุ เม ฯ

พระฉิมหรือยันต์พระฉิมนี้ มีไว้ประจำบ้านสถานที่ของตน หรือประจำตัวจะเป็นศิริมงคล เป็นเมตตามหานิยมดีและป้องกันภัยอันตราย

ผู้หมั่นสักการะบูชาอยู่เสมอ จะเจริญด้วยลาภ ถ้าไปค้าขายหรือไปหาลาภ ภาวนาคาถาพระฉิมนี้เป็นอารมณ์ไปก็ยิ่งดี

อานิสงส์ของพระคาถานี้มีลาภมาก ควรมีห้องพระไว้ต่างหาก จุดธูปเทียนบูชาพระแล้วสวดคาถานี้ทุกวันอย่าให้ขาดได้ และไม่ควรให้เด็กๆ เล่นโครมครามหรือกระเทือนในสถานที่นั้น สวดอย่างน้อยครั้งละ 3 จบ

พระคาถาชินบัญชร

ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

วัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี

การเริ่มต้นและวิธีสวด

การเริ่มต้นสวดภาวนาให้หาวันดีคือ วันพฤหัสบดีเป็นวันเริ่มต้น โดยน้อมนำดอกไม้ ธูปเทียน ถวายบูชาคุณพระศรีรัตนตรัยและดวงพระวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าประคุณสมเด็จฯ ถ้าไปที่วัดระฆังได้ก็ยิ่งดี ถ้าไปไม่ได้ก็ให้ระลึกถึงท่านและหันหน้าไปทางวัดระฆังก็ใช้ได้ เมื่อบูชาพระรัตนตรัยและดวงวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จแล้วจึงเริ่มต้นสวด โดยอ่านตามบทให้ได้ ๑ จบ ก็เป็นอันเสร็จพิธีเริ่มต้น

ก่อนที่เจริญภาวนาให้ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วระลึกถึงและบูชาเจ้าประคุณสมเด็จด้วยคำว่า

“ปุตตะกาโมละเภปุตตัง ธะนะกาโมละเภธะนัง
อัตถิกาเยกายะญายะ เทวานังปิยะตังสุตตะวา
อิติปิโส ภะคะวา ยะมะราชาโน ท้าวเวสสุวัณโณ
มรณัง สุขัง อะระหังสุคะโต นะโมพุทธายะ”

๑.

ชะยาสะนากะตา พุทธา เชตะวา มารัง สวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภา

๒.

ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา

๓.

สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ทะวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร

๔.

หะทะเย เม อะนุรุทโธ สารีปุตโต จะทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก

๕.

ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามะโสตะเก

๖.

เกสะโต ปิฏฐิภาคัสมิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโว

๗.

กุมาระกัสสะโป เถโร มะเหสี จิตตะวาทะโก

โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร

๘.

ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลี นันทะสีวะลี

เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ตีละกา มะมะ

๙.

เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา

เอเตสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา

ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา

๑๐.

ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง

ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง

๑๑.

ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง

อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตา

๑๒.

ชินาณา วะระสังยุตตา สัตตัปปาการะลัง กะตา

วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา

๑๓.

อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะ เตชะสา

วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะ ปัญชะเร

๑๔.

ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล

สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มหาปุริสาสะภา

๑๕.

อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข

ชินานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว

ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ

สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย

สัทธัมมานุภาวะ ปาลิโต จะรามิ ชินะปัญชะเรติ.

คำแปล
พระคาถาชินบัญชร

พระพุทธเจ้าและพระนราสภะทั้งหลายผู้ประทับนั่งแล้วบนชัยบัลลังก์ ทรงพิชิตพระยามาราธิราชผู้พรั่งพร้อมด้วยเสนาราชพาหนะแล้ว เสวยอมตรส คือ อริยสัจธรรมทั้งสี่ประการ เป็นผู้นำสรรพสัตว์ให้ข้ามพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ มี ๒๘ พระองค์ คือ พระผู้ทรงพระนามว่าตัณหังกรเป็นอาทิ พระพุทธเจ้าผู้จอมมุนีทั้งหมดนั้น ข้าพระพุทธเจ้าขออัญเชิญมาประดิษฐาน เหนือเศียรเกล้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่บนศีรษะ พระธรรมอยู่ที่ดวงตาทั้งสอง พระสงฆ์ผู้เป็นอากรบ่อเกิดแห่งสรรพคุณอยู่ที่อก พระอนุรุทธะอยู่ที่ใจ พระสารีบุตรอยู่เบื้องขวา พระโมคคัลลาน์อยู่เบื้องซ้าย พระอัญญาโกณฑัญญะอยู่เบื้องหลัง พระอานนท์กับพระราหุลอยู่หูขวา พระกัสสปะกับพระมหานามะอยู่ที่หูซ้าย มุนีผู้ประเสริฐ คือ พระโสภิตะผู้สมบูรณ์ด้วย สิริดังพระอาทิตย์ส่องแสงอยู่ที่ทุกเส้นขน ตลอดร่างทั้งข้างหน้าและข้างหลัง พระเถระกุมารกัสสปะ ผู้แสวงบุญทรงคุณอันวิเศษ มีวาทะอันวิจิตรไพเราะอยู่ปากเป็นประจำ พระปุณณะ พระอังคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะ และพระสีวะลี พระเถระทั้ง ๕ นี้ จงปรากฏเกิดเป็นกระแจะจุณเจิมที่หน้าผาก ส่วนพระอสีติมหาเถระที่เหลือ ผู้มีชัยและเป็น พระโอรสเป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าผู้ทรงชัยแต่ละองค์ล้วนรุ่งเรืองไพโรจน์ด้วยเดชแห่งศีล ให้ดำรงอยู่ทั่วอวัยวะน้อยใหญ่ พระรัตนสูตรอยู่เบื้องหน้า พระ

เมตตาสูตรอยู่เบื้องขวา พระอังคุลิมาลปริตรอยู่เบื้องซ้าย พระธชัคคะสูตรอยู่เบื้องหลัง พระขันธปริตร พระโมรปริตร และพระอาฏานาฏิยสูตรเป็นเครื่องกางกั้นดุจหลังคาอยู่บนนภากาศ อนึ่งพระชินเจ้าทั้งหลายนอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้ประกอบพร้อมด้วยกำลังนานาชนิดมีศีลาทิคุณอันมั่นคงคือสัตตะปราการเป็นอาภรณ์มาตั้งล้อมเป็นกำแพงคุ้มครองเจ็ดชั้น ด้วยเดชานุภาพแห่งพระอนันตชินเจ้าไม่ว่าจะทำกิจการใดๆ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าเข้าอาศัยอยู่ในพระบัญชร แวดวงกรงล้อมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอโรคอุปัทวะทุกข์ทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่โรคร้าย คือ โรคลม และโรคดี เป็นต้น เป็นสมุฏฐาน จงกำจัดให้พินาศไปอย่าได้เหลือ ขอพระมหาบุรุษผู้ทรงพระคุณอันล้ำเลิศทั้งปวงนั้น จงอภิบาลข้าพระพุทธเจ้าผู้อยู่ในภาคพื้น ท่ามกลางพระชินบัญชร ข้าพระพุทธเจ้าได้รับการคุ้มครองปกปักรักษาภายในเป็นอันดีฉะนี้แล ข้าพระพุทธเจ้าได้รับการอภิบาล ด้วยคุณานุภาพแห่งสัทธรรม จึงชนะเสียได้ซึ่งอุปัทวอันตรายใดๆ ด้วยอานุภาพแห่งพระชินะพุทธเจ้า ชนะข้าศึกศัตรูด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม ชนะอันตรายทั้งปวง ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ ขอข้าพระพุทธเจ้าจงได้ปฏิบัติ และรักษาดำเนินไปโดยสวัสดีเป็นนิจนิรันดร เทอญฯ

อานิสงส์ชินบัญชร

พระคาถาชินบัญชรนี้เป็นคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก ตกทอดมาจากลังกา เจ้าประคุณสมเด็จฯ ค้นพบในคัมภีร์โบราณ ได้ดัดแปลงแก้ไขแต่งเติมให้ดีขึ้นเป็นเอกลักษณ์พิเศษ ได้เนื้อถ้อยกระทงความสมบูรณ์ แปลออกมาแล้วมีแต่สิ่งสิริมงคลแก่ผู้สวดภาวนาทุกประการ

พระคาถานี้เป็นการอัญเชิญพระพุทธานุภาพแห่งพระบรมศาสดาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้าที่ได้เคยมาตรัสรู้ก่อนหน้านั้น จากนั้นเป็นการอัญเชิญพระอรหันต์ขีณาสพ อันสำเร็จคุณธรรมวิเศษแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน นอกนั้นยังอัญเชิญพระสูตรต่าง ๆ อันโบราณจารย์เจ้าถือว่าเป็นพระพุทธมนต์อันวิเศษ แต่ละสูตรมารวมกันสอดคล้องเป็นกำแพงแก้วคุ้มกัน ตั้งแต่กระหม่อมจอมขวัญของผู้ภาวนาพระคาถาลงมาจนล้อมรอบตัว จนกระทั่งหาช่องโหว่ให้อันตรายสอดแทรกเข้ามิได้

คำอธิษฐานขอบารมี

ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐาน แด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธพจน์ พระสัจธรรม ทั้งพระอรหันต์ พระอริยสงฆ์เจ้าทุกพระองค์ ได้โปรดประทานพระเมตตาบารมี พระฉัพพรรณรังสี พุทธบารมีทุกประการ ที่พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรมา จงเป็นตบะเดชะ ประสิทธิ์ประสาทรักษาผืนแผ่นดินไทยน่านน้ำของไทย พระบวรพุทธศาสนา อภิบาลรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ให้ทรงพระเกษมสำราญ รักษาชีวิตผู้ปฏิบัติการรักษาผืนแผ่นดินไทย ทั้งมนุษย์และวิญญาณตลอดทั้งปวงประชา ข้าราชการผู้ซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งข้าพเจ้าและครอบครัวให้รอดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ให้ประเทศชาติผู้คนพลเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้พืชพันธุ์ธัญญาหารทรัพยากรธรรมชาติงอกงามอุดมสมบูรณ์

ขออัญเชิญพลังพระสัจธรรม น้ำทิพย์ น้ำอมฤต โปรดหมู่มวลมนุษย์วิญญาณทั้งหลายทั่วสากลโลก ให้พ้นทุกข์ มีความสุข ขอบารมีพระเมตตาปรานีของพระองค์ จงบันดาลให้มนุษย์ทั้งหลายมีหิริโอตัปปะ รักธรรมะ ไม่เห็นแก่ตัว เลิกทุจริต ไม่พยาบาทอาฆาตจองเวรซึ่งกันและกัน ให้มีจิตเมตตาปรานี ประพฤติปฏิบัติธรรมะ ผู้หลงผิดขอให้คิดกลับใจ และขอให้พระสัจธรรมที่พระองค์ทรงประกาศไว้ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ให้ได้รับผลปรากฏเด่นชัดแก่ตาโลก ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ขอพระบารมีทุกประการที่

กล่าวแล้วข้างต้น แผ่กระจายขยายออกไปทั่วทุกภพมนุษย์ไตรโลกา หมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาลพิภพ จบเจ็ดคาบสมุทร ตลอดสุดก้นบาดาลให้เนืองแน่นไปด้วยพระบารมี ให้มนุษย์ทั้งหลายพากันมานับถือพระพุทธศาสนา โลกนี้จงได้อยู่เย็นเป็นสุขขอพระพุทธบารมีโปรดบันดาลให้คำอธิษฐานทั้งปวงนี้ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ ทุกประการเทอญ

คำขอขมาโทษ (กรรมชั่ว)

กรรมชั่วอันใด ที่ข้าพเจ้าทำไว้ ด้วยกาย วาจา ใจ ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดา-มารดา ครูบาอาจารย์ เพราะความไม่รู้ เพราะความหลง เพราะความงมงาย เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และคุณบิดา-มารดา ครูบาอาจารย์จงยกโทษ โปรดให้ข้าพเจ้าพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเข็ญใจ ความทุกข์ขออย่าได้ ความไข้ขออย่าให้มี ขอให้มีความสุข สวัสดีมีชัย หายทุกข์ หายโศก หายโรค หายภัย หายอุบาทว์ เสนียดจัญไร อันตรายทั้งหลายจงเสื่อมไป สิ้นไป สูญไปหายไป ข้าพเจ้าจะปรารถนาสิ่งใด ขอให้ได้ดังความปรารถนา นิพพานะปัจจะโย โหนตุ

(จงตั้งจิต อธิษฐานตามความปรารถนาที่ต้องการตามใจชอบ)

คติธรรม

ของ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

การที่จะให้ผู้สำเร็จช่วยมนุษย์นั้น
มนุษย์จะต้องช่วยตัวเองก่อนเป็นจุดแรก

สิ่งลี้ลับมหัศจรรย์ สิ่งเหนือความจริง ที่จะพิสูจน์ไม่ได้ด้วยตาเนื้อในโลกมนุษย์นี้ยังมีอีกมาก แต่มนุษย์นั้นรู้ไม่ได้เพราะไม่ถึง ก็พลอยสำคัญผิดว่าคนอื่นก็ถึงไม่ได้ด้วย

"บุญเราไม่เคยสร้าง... ใครที่ไหนจะมาช่วยเจ้า"...!

"ลูกเอ๋ย ก่อนจะเที่ยวไปขอบารมีหลวงพ่อองค์ใด เจ้าจะต้องมีทุนของตัวเองคือบารมีของตนลงทุนไปก่อน เมื่อบารมีของเจ้าไม่พอจึงค่อยขอยืมบารมีคนอื่นมาช่วย มิฉะนั้นเจ้าจะเอาตัวไม่รอด เพราะหนี้สิน ในบุญบารมีที่เที่ยวไปขอยืมมาจนพ้นตัว... เมื่อทำบุญทำกุศลได้บารมีมา ก็ต้องเอาไปผ่อนใช้หนี้เขาจนหมด ไม่มีอะไรเหลือติดตัว... แล้วเจ้าจะมีอะไรไว้ในภพหน้าหมั่นสร้างบารมีไว้... แล้วฟ้าดินจะช่วยเอง...!"

"จงจำไว้นะ...เมื่อยังไม่ถึงเวลาเทพเจ้าองค์ใดจะคิดช่วยเจ้าไม่ได้... ครั้นถึงเวลา... ทั่วฟ้าจบดิน ก็ต้านเจ้าไม่อยู่... จงอย่าไปเร่งเทวดาฟ้าดินเมื่อบุญเราไม่เคยสร้างไว้เลย จะมีใครที่ไหนมาช่วยเจ้า..."

นี่คือคำเทศนา ของเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี ที่ได้โปรดชี้ธรรมไว้ในนิมิต หลังจากที่ท่านล่วงลับไปแล้ว เมื่อ ๑๐๐ กว่าปี อันเป็นปฐมเหตุที่ต้องสร้างความดี อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

ท่านที่เห็นคุณค่าหนังสือ "ทางสายเอก" และประสงค์ที่จะเผยแพร่เป็นธรรมทาน

กรุณาติดต่อโดยตรงได้ที่

คุณเพ็ญภัทรา จาตุรันต์
สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ
๑๗๐/๓๐-๓๑ ถ.ชัยพฤกษ์ ตลิ่งชัน กทม. ๑๐๑๗๐
โทร. ๘๘๑-๓๔๒๑-๓ แฟ็กซ์ ๔๒๓-๐๘๘๗

รายชื่อผู้บริจาคร่วมพิมพ์หนังสือ
ทางสายเอก
เรื่อง
บุญกถา, ทาน ศีล ภาวนา
พิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นธรรมทาน

ผู้ร่วมจัดทำ ๒,๐๐๐ เล่ม

๑. คุณเพ็ญภัทรา จาตุรันต์

ผู้ร่วมจัดทำ ๕๐๐ เล่ม

๑. คุณฉวีวรรณ โกศัยพลกุล

๒. คุณวีณา พรศิริโกศล-คุณธีรพันธ์ อุดหนุนสมบัติ

ด.ช.พงศ์ศิษฏ์-ด.ช.พงศ์วิชญ์-ด.ช.พงศ์ชวิน อุดหนุนสมบัติ

ผู้ร่วมจัดทำ ๒๐๐ เล่ม

๑. คุณอมร พงษ์เภตราวัตน์ - ภญ.เพียงมณี จันทรมณี

ผู้ร่วมจัดทำ ๑๕๐ เล่ม

๑. คุณฐานิยา ธรรมวัฒนะ

๒. คุณหลีเค็ง-คุณสิริกาญจน์-คุณทวีศักดิ์ สุวรรณจริตกุล

๓. คุณไมตรี-คุณวิไล ใจวัฒนาสวัสดิ์ และครอบครัว

ผู้ร่วมจัดทำ ๑๐๐ เล่ม

๑. คุณสุมามาลย์ จิรเจริญพร

๒. คุณแม่หงษ์เอง จาตุรันต์

๓. คุณแจ๋ว จาตุรันต์

๔. นาวาตรีพรชัย-ทันตแพทย์หญิงสุรีรัตน์ สุนทรเกตุ

ผู้ร่วมจัดทำ ๕๐ เล่ม

๑. คุณสุพัฒน์ จิรเจริญพร

๒. คุณพิทยพัฒน์ จิรเจริญพร

๓. คุณเสาวณีย์-คุณอรุณ จันทรไพฑูรย์

๔. คุณเจริญรัตน์ สุขุม

๕. คุณสุนันท์ ธาราธนวงศ์

๖. คุณธิติมา ธรรมสัจจกูล

๗. คุณชูชาติ-คุณจุลี ลิขิตวรศักดิ์

๘. คุณสงวน-คุณวันเพ็ญ-ด.ช.เจ-คุณนวรัตน์-คุณสุนีย์-คุณสุชาดา

๙. คุณนันทนา ดีบรรจง และครอบครัว

๑๐. คุณมลฤดี จาตุรันต์

๑๑. คุณปกรณ์ จาตุรันต์

๑๐. คุณอรุณศรี สรรพเพทย์พิศาล

๑๑. คุณธนาวุธ นิธิกาญจนา

๑๒. คุณยิ่งยศ-คุณวาสนา-ด.ญ.เพียงฤทัย-ด.ญ.อัมพาทิพย์ ชูพรรคพานิช

๑๓. คุณเพ็ญพักตร์ ทรัพย์วังแก้ว และครอบครัว

ผู้ร่วมจัดทำ ๓๐ เล่ม

๑. พลตรีเลิศฤทธิ์-คุณผุสดี เวชสวรรค์ และครอบครัว

ผู้ร่วมจัดทำ ๒๕ เล่ม

๑. นายใช่อี่ แซ่เบ๊

๒. คุณสุนทรี เพิ่มพูลพรอุทัย และครอบครัว

๓. คุณพัชมล จาตุรันต์

๔. คุณอุดมลักษณ์ เล็กสุภาพ

๕. คุณจิตตคม จาตุรันต์

๖. คุณวิพร บุญวัฒน์

๗. คุณสรพล ศิริสวัสดิ์ และครอบครัว

๘. คุณศักรินทร์ ศุภพฤกษพงศ์

๙. คุณสุนีย์ พัตรลิดานนท์

๑๐. คุณพรทิพย์ จาตุรันต์

๑๑. คุณเบญจพร แย้มโภคา และครอบครัว

ผู้ร่วมจัดทำ ๒๐ เล่ม

๑. คุณบุญชัย-คุณกิมไน้ ไชยธีรัตต์,

คุณณฐวรรณ์ ไชยธีรัตต์ และครอบครัว

๒. คุณวิธัญญา ภัทรวิมลพร

๓. จิบเฮียง

๔. คุณชฎาพร พรศิริโกศล และครอบครัว

ผู้ร่วมจัดทำ ๑๐ เล่ม

๑. คุณธิติพร เล็กสุภาพ

๒. คุณศนิพันธ์ เล็กสุภาพ

๓. คุณขวัญจิรา ชูชาญ

๔. คุณพรรณนิภา ศิลสุภดล

๕. คุณชรีพร จารุธนกิจพานิช

๖. คุณสุภาวดี เพ่งผล

๗. คุณณฐิณี สิทธิมงคล

๘. คุณแววสุดา ดวงมณี

๙. คุณมนต์นรี เลอเลิศภักดี

ผู้ร่วมจัดทำ ๕ เล่ม

๑. พ.ต.ต. วัชต-คุณธัชนีย์ งามสงวน

๒. คุณสุวณีย์ ปองสุวรรณ

๓. คุณประเดิม สง่าแสง

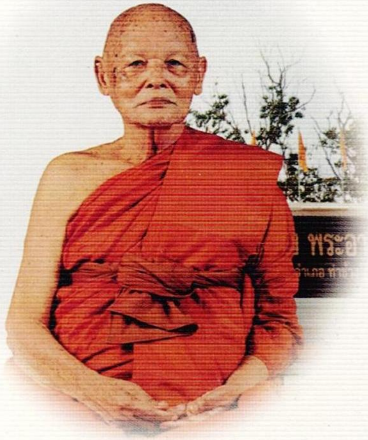
๔. คุณพรทิพย์ ผ่องเมฆินทร์

๕. คุณประเสริฐ ศรีนุกุล

๖. คุณสมทรง อยู่คำ

๗. คุณวันดี เกษมพรมณี

๘. คุณป้าเอียด

"บุญท่านเปรียบเหมือนน้ำหอม น้อยก็หอม มากก็หอม นี่แปลว่าให้ความสุข บุญที่เกิดทางใจนั้นมีมาก ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจ เป็นต้นเหตุทั้งนั้น ความจงใจ ตั้งใจก็เกิดผลบุญได้"

พระธรรมมุนี

สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ
บริษัท แอดวานซ์แสตนดาร์ดกรุ๊ป จำกัด
๑๗๐/๓๐-๓๑ ถ.ชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กทม. ๑๐๑๗๐
โทร. ๘๘๑-๓๔๒๑-๓ แฟกซ์. ๔๒๓-๐๘๘๗